

ESSE YOZISH QOIDALARI VA TAVSIYALAR HAQIDA METODIK TAVSIYA**Diloyat Obidova Aminovna**

*Farg'ona tumani XTB tassarufidagi
12-sonli umumta'lim makatbi
ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Ushbu metodik tavsiya asosida o'qituvchi va mustaqil o'rganuvchilarga mo'ljallangan bo'lib esse yozish bo'yicha mavjud qoidalar va ularni o'quvchilarga yetkazib bera olish borasida kerakli tushuncha va tavsiyalar berilgan.*

Kalit so'zlar : esse, insho ,ko`nikma . kirish , asosiy qism , xulosa, shaxsiy fikr.

1. Esse yozish qoidalari
2. Esse bilan insho ijodiy ishlarining farqli tomonlari
3. O'quvchilarda esse yozish ko`nikmalarini shaklantirish
4. Esse yozish orqali o'quvchilarning shaxsiy munosabat bildirish , tanqidiy fikrlash salohiyatini yukslatisrih , Xalqaro sertifikatlarni qo'lgga kirita olishga tayyorlash

Aslini olganda bizning ona tili va adabiyot o'qitish tizimimizda matn tuzish ,diktant, bayon va insho yozish kabi nazorat ishlari shu yillargacha o'tkazilib kelinardi.

Zamon bilan hamhafas yashash , ta'lim sohasida , fan doirasida jahonning ilgo`r tajribalarini bizning tizimga joriy etish , shu yo`l bilan sifatli ta'lim jarayonlaridan andoza olish va yuksak natijalarga erishish hayotiy zaruriyatga aylandi. Shuning uchun ham ta'lim tizimimizga kirib kelgan esse yozishdek ijodiy ish ham jahon ta'lim tizimida o`zining oqlagan ijodiy ish turi sifatida bizning ta'limga kirib keldi. Va bugungi kunda bu ijodiy ishdan samarali foydalanish yangi darsliklardan keng o`rin oldi. Yangi darsliklardagi mavzular albatta , o'quvchining esse yozish ko`nikmasini rivojlantirishga qaratilgan. Nima uchun esse yozishni joriy etilganligi haqida o`ylab ko`riladigan bo`lsa , esseda o'quvchi o`z shaxsiy fikr – mulohazasini , munosabatini ifodalay olishiga e`tibior qaratilgan . Esse yozish qonun –qoidalari quyi sinflardan o'quvchilar ga tushuntirib borilsa , o`rgatilsa , ko`nikma va malaka hosil qilinsa , esse yozish har bir o'quvchining qo`lidan kela olishi mumkin. Ko`chirmakshlik kabi xunuk odatlar yuzaga kelmasligini ham oldini oladi.

Demak , shuning uchun o'quvchilarning mustaqil va tanqidiy fikr – mulohaza , shaxsiy munosabatini ifodalay olishi uchun ham esse yoza olish salohiyatlarini takomiliga yetakaza olish biz tilchi ustozlarning zimmamizdagi vazifa . Bu esa ularning

ona tilimizdan milliy va xorijiy tillardan ham kerakli Xalqaro sertifikatlarni qo`lga kiritia olishlarida ham o`z natijasini ko`rsatishi kerak.

Shu o`rinda esse ijodiy ishining talab va qoidalariga to`xtalib o`tish joiz .

Esse - fransuz tilida essai tajriba, ingliz tilida «essay», «assay-intilish, ijodiy sinov, ocherk, lotincha «exagium», - o'ylash» degan ma'noni bildiradi.

Esse - o'quvchining aniq mavzu yuzasidan shaxsiy fikr-mulohazalari asosida yoziladigan ixcham ijodiy ish hisoblanadi. Uning o'zgachaligi mavzuda ko'tarilayotgan muammoga fakt va dalillarni o'rinli keltirish orqali o'z munosabatini bildirish.

Shu o`rinda esse bilan inshoni taqqoslash o`rinli , bu esa esse haqidagi ko`nikmalarning kengayishiga , essenini yanada yaxshi tushuna olishga yordam beradi.

Esse va inshoning o'xshash va farqli jihatlari quyidagi o`rinlarda yaqqol ko`zga tashlanadi.

Insho-arab tilidan olingan so'z bo'lib, “ bino qilish, qurish”, degan ma'noni bildiradi. Insho o'quvchining o'zbek adabiyoti fanidan olgan nazariy bilimlarini o'z fikri va dunyoqarashi bilan bog'lab yozadigan ijodiy mehnati. Bunda o'quvchidan o'qilgan badiiy asami chuqur o'ylashi, tahlil qilishi, so'ng badiiy til bilan ta'sirli ifodalashi talab etiladi. Inshoda o`quvchi berilgan mavzu asosida batafsil ijodiy fikrlashi , keng badiiyat asosida inshoga qo`yilgan rejaga muvofiq ifoda etishi mumkin.

Esse esa erkin kompozitsiya asosiga quriladigan, tuzilish jihatdan ixcham nasriy asar bo'lib, badiiy-publitsistik janrning kichik bir turi. Esse muayyan bir reja asosida yozilmaydi, epigraf qo`yilmaydi. Insho- tuzilishi jihatdan hajmi keng, fan bo'yicha egallangan nazariy bilimlar asosida yoziladigan ijodiy ish. Insho uchun reja tuziladi va epigraf yoziladi. Essening turlari bir necha xil bo'lib, yozilish maqsadiga ko'ra uning qay turga mansubligi aniqlanadi. Insho shartli ravishda uch guruhga bo'linadi: adabiy, ijodiy va erkin mavzudagi insholar. Inshodan ko'zda tutilgan maqsad o'quvchining yozma nutqini rivojlantirish.

Essening maqsadi - o'quvchini faol va tanqidiy va mantiqiy fikrlashga o'rgatish, o'z mulohazalarini dalillashga yo'naltirish, til unsurlaridan o'rinli foydalanish orqali fikrni to'g'ri yetkazib berish ko'nikmalarini shakllantirish. Esse yozish o'quvchilarga o'z fikrini erkin bildirishga, mavzuga aloqador ma'lumotni to'g'ri qabul qilishga va tushunishga, muammoning yechimini topishga aloqador dalillardan foydalanib, o'z xulosasini aniq va savodli bayon etishga imkon yaratadi. Asosiysi , keltirilgan fakt va dalillarning o'rinli qo'llanishidir.

Essening tuzilishi

Esse 3 qismdan iborat.

1. Kirish

Kirish - mavzuni mantiqiy va uslubiy jihatdan bog'lab yoritish olish . Bu bosqichda berilgan mavzuni ifodalash uchun savolni to'g'ri qo'yish muhim. Chunonchi, bu o'rinda esse yozuvchi «Kirish qismida ushbu mavzuga ma'lumot berish kerakmi?», Men tanlagan mavzuning dolzarbligi qay darajada?», «Men esse yozish davomida o'z fikrimni dalillash uchun qanday manbalarga tayanaman?», «Men kalit so'zdan kelib

chiqqan holda tezis qo'ya olamanmi? kabi savollarni o'z oldiga qo'yishi va shuning atrofida fikr yuritgani ma'qul. Essening kirish qismi kamida, ikki xatboshidan iborat bo'lishi va har bir xatboshida ikki- uch gap ifodalanishi mumkin. O'quvchini qiziqtirish, uning e'tiborini jalb etish maqsadida essening kirish qismi jonli va aniq yozilishi kerak. Bunda xitob, undov, shaxsiy tajribaga ishora, ritorik so'roq kabilardan foydalanish o'rinlidir. Kirish qismida o'quvchi esse mavzusiga tushuncha beradi, shu orqali uning esse mavzusini qanday tushunganligi aniqlanadi va bu mavzu nima uchun muhim ekanligi yoritiladi. Mavzu va uning dolzarbligi yoritilgandan keyin tezis qo'yiladi. Tezisdan keyin asosiy qismga bog'lovchi gap yoziladi. Agar tezis aniq va yaqqol berilsa, gap yozilmasligi ham mumkin. Tezis qo'yish essening eng muhim shartlaridan biridir. Tezis-essening kaliti. Kaliti topilmasa, essening asosiy maqsadiga yetish qiyin. Tezis - muallifning shaxsiy nuqtayi nazarini bildirib, u asosiy qismda isbotlanadigan fikri yo'naltiruvchi g'oya hisoblanadi. Tezis essening kirish qismida yoziladi.

2. Asosiy qism

Asosiy bo'lim - mavzuning nazariy asosi va savolning mazmunini bayon etuvchi bo'lim. Bunda mavzuga mos barcha bilimlar, asosiy fikr va muammoga bog'liq dalil va faktlar jamlangan bo'lib, unda dalillar, xabarlar, turli statistik ma'lumotlardan foydalanib, mavzu yoritiladi, ko'tarilgan muammoning kelib chiqish sabablari oydinlashtiriladi. Bu jarayon birmuncha murakkabroq kechadi. Shu sababli, asosiy bo'limni bir necha kichik qismlarga bo'lish mumkin. Har bir qismni dalillar asosida yoritish asosiy savolga javob topishga ko'maklashadi,

O'quvchining keltirilgan fakt va dalillarni taqqoslab, o'z qarashlarini tahlil orqali ko'rsatib borishi asosiy bo'limning to'liq yoritilishiga imkon beradi. Qismlarga to'g'ri ajratish va izchillik bilan bayon etish mavzuning yoritilishidagi mantiqiylikni ta'minlaydi. Dalillar - o'quvchi tomonidan aytilgan fikri isbotlash uchun keltiriladigan ko'chirma (maqol, iqtibos, hikmatli so'z, rivoyat, she'riy parchalar va hk.). Qo'yilgan tezisga kamida ikkitadan dalillar keltirilishi kerak.

Asosiy qismni yoritish uchun kerakli ma'lumotlarni keltirish jarayonida qo'yilayotgan masalaga o'quvchining shaxsiy munosabatini bildiruvchi, shuning bilan birga, **menimcha, mening fikrimcha, birinchidan, ikkinchidan, shu kabi, demak, biroq, unday bo'lsa** kabi kirish so'zlardan foydalanish o'rinli bo'ladi.

3. Xulosa

Xulosa - mavzu bo'yicha chiqariladigan yakuniy fikr bo'lib, unda yangi fikr mulohazalar bildirilmaydi, balki dalillarga suyangan holda hukm chiqarilib, uni yechish yo'llari ko'rsatiladi.

Essening yakuniy qismida asosiy qismda berilgan muammoning yechimi tasdiqlanadi va mazmunning mohiyati ochiladi, ya'ni "Esse boshida ko'tarilgan masala bo'yicha nima deyish mumkin?" degan savolga aniq va tushunarli javob tarzida yozilishi kerak. Xulosa qismida quyidagi kirish so'zlardan foydalaniladi: **men shunday**

xulosaga keldimki., qisqasi, asosiy fikrim shuki., xulosa o`rnida aytganda.... va boshqalar.

Esse yozish jarayonida quyidagilarga e'tibor berish kerak:

Kirish va yakuniy qismdagi fikr asosiy masalaga uzviy bog'liq bo'ladi. Masalan, kirish qismida "Men... haqida shuni aytmoqchiman deb boshlansa, yakuniy qismda "Men xulosaga keldim" kabi tugallanadi.

Esse yozishda his-hayajonliligi ,ta'sirchan va badiiy bo'yoqdor so'zlardan foydalaniladi.

Esse ko'lamiga e'tibor berish. (200-250 so'zdan iborat bo'ladi. Kirish-60-70 so'z, asosiy qism-100-130 so'z, xulosa - 30-40 so'z)

Esseda birgina mavzu atrofida fikr yuritiladi. Unda birgina fikr o'rtaga tashlanadi va rivojlantiriladi. Uning bir necha mavzu va bir qancha g'oyasi bo'lishi maqsadga muvofiq emas.

Esse erkin kompozitsiya asosida yoziladi. Yaxshi essenini mavzuni yaxshi tushungan, uni har tomonlama idrok eta olgan, o'z g'oyalari bilan o'quvchini o'ylanishga majbur eta oladigan odamgina yoza oladi.

Esse yozishda bir qolipdagi so'zlardan foydalanish, so'zlarni qisqartirish, yuzaki xulosa chiqarishdan xoli bo'lish kerak. Esse tili salmoqlilikni talab qiladi. Bunda esse mavzusini oydinlashtirish, hajmini va maqsadni aniq belgilab olish muhimdir.

Esseda umumlashma fikrlar va badiiy to`qima fikrlar bo`lmaydi. Unda adabiy til uslublaridan to'g'ri va o'rinli foydalaniladi.

Esse ixcham hajmli bo'lgani bois, fikr-mulohaza bildirishda batafsil ma'lumot berilmaydi,, keltirilgan ma'lumotni to`liq ifodalanishi shart emas,, bir aytilgan fikrni yana qayta takrorlanmaydi. Uzundan uzoq, aralash turdagi qo'shma gaplar o'rniga qisqa va ixcham ifoda usulini qo'llagan ma'qul.

Esse xatboshilarga to'g'ri ajratilishi kerak. Essenini yozib bo'lgach, uni qayta-qayta o'qib chiqish tavsiya etiladi.

Manbalardan olingan aniq va ma'lumotlar o'z o'rnida qo'llanilishi kerak. Aks holda, essening badiiyligi va ta'sirchanligiga putur yetadi.

Esse haqidagi tavsiyalarimni ixcham holatda tushuntirilsa, berilayotgan esse mavzusini yaxshilab tushunib olish lozim. Va mavzuga oid fikrlar jamlanishi, esseda qanday mavzu yoki qanday muammoli vaziyat so`ralamoqda , ana shunga e`tibor qaratish muhim.

Deyarli har bir qismni xat boshi bilan yozishi shart.

Kirish qismida mavzuga oid ,uning asosiy qism bilan bo'g'lovchi va mazmunni ochib beruvchi fikrni keltiriladi.

Shu o'rinda bir tavsiya: esse mavzusini qayta ishlab , asosiy qismda yoritmoqchi bo'lgan fikrga bog'lab ketiladi .Tezis va iqtibosdan foydalaniladi.

Asosiy qismda kamida 3- 4 ta fikr bildiriladi , mana shu fikrlar hayotiy fikrlar bilan asoslanadi.

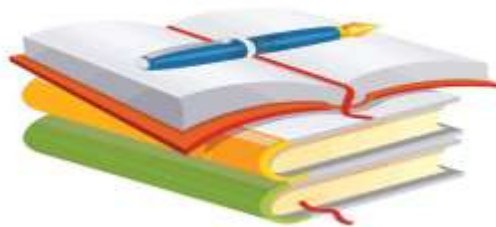

Bu fikrlarni ham xatboshi bilan yoziladi. Xulosada : mavzuga,mavjud muammoli vaziyatga shaxsiy qarashlar asosida shaxsiy qarshlardan kelib chiqib xulosa yoziladi.

Xulosada : mening fikrimcha ,xulosa o'rnida shuni aytmoqchimanki , xullas ,aytmoqchimanki kabi jumlar qo'llaniladi.

Esse yozishda muallifning tafakkur olami keng va mavzuga oid kerakli bilimlarning bilishi talab etiladi. Bu takomilga o'quvchilarni quyi sinfdan boshlab joriy etilgan mavzular asosida shakllantirish , rivojlantirish va o'qituvchining ijodiy fikrlashlari , qo'shimcha topshiriqlar bilan birgalikda ishlashi maqsad va natijaga erishish uchun tavsiya etiladi.

Qolaversa , esse yozishda bor haqiqatni yoritish va mualifning hayotdagi yoki bu voqelik asosidagi shaxsiy fikri muhim. Va shu o'rinda o'quvchilarning esse yozishga bo'lgan ko'nikmalarini rivojlantirishda esseda har bir o'quvchi o'z fikrini ifodalashi va buning uchun mustaqil fikrga , keng tafakkur bilan yurita olishga ega bo'lishi va ana shu o'z shaxsiy fikr – mulohazlarini ,munosabatini yozma nutqda ifodalay bilishi asosiysi ekanligini anglatish.

Mulohazali esse namunasi

Mavzu: Erkka intiluvchi insonni yengib bo'lmaydi.

Men esse yozish uchun ushbu mavzuni tanladim. Chunki Abdulla Qahhorning «Dahshat» hikoyasini o'qiganimda, nihoyatda ta'sirlanganman. Asarga qo'yilgan nom kishini o'ziga jalb etadi. Nega hikoya «Dahshat» deb nomlangan? Erk o'zi nima? Erksizlik-chi? Erkparvar inson qanday bo'ladi? Nega odamzod erkka talpinib yashaydi?

Erk – kishining o'z xohishi bilan ish-harakat qilish huquqi. Erksizlik –tobelikdagi hayot, haq-huquqsizlik.

Mening fikrimcha, hikoya qahramoni Unsin erk yo'lida qurbon bo'ldi.

Nima uchun?

Unsin – o'n oltiga to'lib-to'lmagan qiz – Olimbek dodxohning sakkizinchi xotini edi. U insofsizlik va shafqatsizlik hukm surgan bu xonadonga ko'nikolmas, berahm dodxohning xotinlariga ko'rsatayotgan sitamlarini ko'ngilga sig'dirolmas edi.

Oilada go'riston haqidagi vahimali hangomalar aytilgan kuzning quruq sovuqli bir kechasida Nodirmohbeginning hikoyasiga javoban:

–O'lsin, nokas odam ekan, bitta qo'yni deb...Koshki arziydigan narsa bo'lsa!.. – dedi.

Nafsoniyati qo'zg'agan dodho Unsinning gapiga g'ashi kelib, uni masxaraladi:

– Obbo, tegirmonchining qizi! Bitta qo'yni nazarlariga ilmaydi!..Yuzta qo'y, davlatimning yarmini bersam borasanmi?

Unsin unga javoban:

–Menga davlat kerak emas...Men butkul ketsam deyman, javobimni bersangiz...Bir emas, o'nta go'rga o'nta pichoq sanchib kelardim, – dedi va kundoshlari va Olimbek dodxohni lol qoldirib, jasorat ko'rsatdi: go'ristonga borib qumg'on qaynatib kelishga otlandi.

Hammayoq zim-ziyo qorong'u. Uvillagan shamol kishining ko'ngliga qo'rqinch soladi. O'z qishlog'iga, ota-onasi yoniga borish, ozod bo'lish ilinjida bo'lgan Unsin qorong'ilikdan ham, go'ristondan ham qo'rqmay qumg'on qaynatish uchun qabristonga yo'l oladi. Mushtday qizning erk uchun intilishini o'ziga qarshi ko'tarilgan isyon deb bilgan dodxo qizni qattiq qo'rqitish maqsadida Unsinning ketidan maymunini yubordi.

Rangi bo'zdek oqargan Unsin bazo'r uyga kirdi.Tong saharda qishlog'iga, ota-onasi diydoriga yetolmay, Unsinning joni uzildi.

Shunday qilib, Unsin tobelikdan qutulish yo'lida berilgan birgina imkoniyatdan foydalandi, ammo qurbon bo'ldi. Unsinning o'limi aslo yengilish emas, balki zulm va nohaqlikka qarshi isyon edi. Men shunday xulosaga keldimki, erkka intilgan insonni yengish mumkin emas. Inson o'z erki va mustaqilligi uchun doimo kurashishi, uni himoya qilishi kerak.

281 so'z

Argumentli esse namunasi

Inson hayotida yoshlikning ahamiyati qanday?

Mening fikrimcha, yoshlik – bu insonning kuch-quvvatga to'lgan pallasi. U bitmas-tuganmas kuch-quvvat, g'ayrat-shijoat, jur'at va qat'iy iroda manbai. Yoshlik yillarida insonning tengsiz bunyodkorlik va ijodkorlik faoliyati namoyon bo'ladi, jamiyat uchun yangidan-yangi kashfiyotlari yuzaga keladi. Bu mavzuda qalam tebratish, menimcha, juda dolzarb masala, chunki yoshlar jamiyatning harakatlantiruvchi asosiy kuchi va ertangi kun vorislaridir. Xo'sh, bugungi yoshlar o'z hayotini nima bilan bezamoqdalar? Umr, tiriklik mazmunini ular qanday tushunadilar? Yoshlikning qadr-qimmatini ular qanday baholaydilar?

Donolar «Yoshlikni umr gulshanining gultoji», deydilar.

Shu o'rinda men e'tiborni ajdodlarimizning hayot yo'llariga qaratgim keladi. Buyuk bobokalonimiz Alisher Navoiy yoshligidan ilm o'rganishga, kitobga mehr qo'ygan. Tinimsiz mutolaalar sabab, u yigirma sakkiz yoshida mukammal bilimlar egasi, mutafakkir, el-yurtga tanilgan shoir va tajribali, insonparvar davlat arbobi darajasiga erisha olgan.

Dunyo xalqlarini o'z ilmi bilan hayratga solgan Abu Ali Ibn Sino o'n olti yoshidayoq Qur'oni Karimni yoddan bilgan va tibbiyot ilmiga ixlos qo'yib, tabib

maqomini olgan. Bu kabi insonlar navqironlik davrining qadriga yetib, fursatni g'animat bilib, uni bilim va hunar o'rganish uchun sarflaganlar. Shuning natijasida olamshumul darajadagi fozillar qatoridan o'rin olganlar.

Bugun o'z yoshligining qadr-qimmatini baholay olmaydigan kishilar ham jamiyatimizda talaygina. O'z vaqtini behuda narsalarga sarf etayotgan yoshlar sirasiga hali balog'at yoshiga yetmay turib, turmushning qing'ir ko'chalarida adashib yurganlar kammi? «To'qlikka sho'xlik» qilib o'g'irlik, talonchilik, buzuqlik natijasida qora kursida o'tirgan, oqibat umrining bebaho damlarini panjara ortida o'tkazishga mahkum bo'lganlar-chi? Statistika ma'lumotlariga qaraganda, 18431 bola ichki ishlar mahkamalari hisobiga olingan. Ulardan 619 nafari 14-15 yoshlar oralig'idagi bolalar bo'lsa, 2035 nafari esa 16-17 yoshlar chamasidagi o'smirlar.

Yuqoridagi fikrlarni kelib chiqqan holda shuni aytishim mumkinki, yoshlik har bir insonga o'zligini anglash, komillikka intilish, hayotda o'zining munosib o'rnini topishi uchun beriladigan katta imkoniyatdir. Shunday ekan, biz, yoshlar vatanimiz kelajagi bizning qo'limizda ekanligini his qilishimiz lozim. Bugungi jamiyatdagi mavqe va mas'uliyatimizni oshirish uchun har bir daqiqani g'animat bilishimiz, qaytarilmas yoshlikning qadr-qimmatini to'g'ri baholashimiz kerak.

Shaxmat tugagandan so'ng shoh ham, piyoda ham bir qutiga solinadi...

Tobelik va tenglik... Jamiyatni tartibga solib turadigan borliqning qat'iy tuzilmasi. Bir istiloh doirasidagi ushbu zid ma'nolar o'rtasida o'zaro mutanosiblik va mukammal uyg'unlik mavjud.

Alisher Navoiyning "Saddi Iskandariy" dostonida Shoh Iskandarning Arastudan olamdagi narsalar teng taqsimlanmaganligi sababini so'ragani bobida shoirning chuqur falsafiy mushohadalari yotgani ma'lum.

Mulohazalarim ushbu qonuniyatning ijtimoiy munosabatlarda amal qilishi yuzasidan kechadi. Avvalo, olamning tobe tarkibi, zidliklar mutanosibligi haqida ikki og'iz so'z.

Qadim Sharq falsafasiga ko'ra, bu olam bir sahna bo'lib, unda har kimning o'z vazifasi va darajasi belgilangan. Biz undagi o'yinchilarmiz. Ushbu asar qat'iy tartibga asosan sahnalashtirilgan. Rollar o'rtasida turlicha munosabatlar o'rnatilgan: rahbar-xodim, ota-o'g'il, ustoz-shogird, shoh-piyoda... O'yin tugagandan so'ng aktyorlar teng, do'stona munosabatlarini davom ettirishadi. Lekin sahnada qat'iy qoidaga amal qilinsagina, qarashlar, amallarda o'zaro uyg'unlikka erishiladi, maqsadlar amalga oshadi, barqarorlikka erishiladi. Demak, asar sujeti unsurlarining qat'iy darajali tarkibi mavjud. Bunday tuzilma uzoq davrlar davomida asar qayta-qayta mutolaa qilinishining zaruriy shartidir.

Davlatidagi tunganmas kurashlar davrida yashagan Konfutsiy jamiyatni tartibga keltirishni maqsadiga aylantirdi. Uningcha, davlatni boshqarishda jamiyatda tobelangan munosabatga qat'iy amal qilish muhim. Bu esa oiladan boshlanadi. Oilada

o'rnatilgan bunday darajalilik hamda axloqiy qadriyatlarga asoslangan qat'iy tartib jamiyat munosabatlarining ham tartibli va adolatli bo'lishida muhim o'ringa ega. Oiladagi qat'iy tobe munosabat hamda o'zaro rozilikka asoslangan hurmat, a'zolarning o'rniga ko'ra o'z vazifasini bajarishi ularning ongostida qadriyat, qonuniyat darajasida muhrlanadi. Konfutsiyga ko'ra, ushbu an'ana, natijada, jamiyatdagi munosabatlarga tomon o'sib boradi.

Hindistonda mavjud *kasta* tizimi ham darajalilikning yaqqol namunasi. Hind xalqi ushbu taqsimotni moddiy olamning adolatli tarkibi sifatida qadrlaydi, rioya etadi.

Tomonlar muvozanatini ushlab turish puxta ishlangan formulaga asoslangan. Inson fitratidagi ezgulik hamda shakllangan yovuzlik kabi ziddiyatlar uning kamoloti uchun muhim. Imom G'azzoliy fikricha, «Shak yaqiyin – ishonchli ilmning birinchi pog'onasidir». Qalbdagi sodir bo'ladigan *shak, ikkilanish* imon butunligi uchun zarur, chunki aynan shubha sababli inson haqiqat sari izlanadi.

Shaxmat o'yini davomida donalar o'rtasidagi *tobelik*, zidliklar kurashi hamda o'yindan keyingi *tenglik*, aslida, bir butunlikdir. Tomonlar mohiyatan bir ma'noli bo'lib, o'yin davomida bir-birining *ASL*ini aniqlashtirish uchun xizmat qiladi.

Bildimki, hayot ziddiyatlari qalbimni yondirish barobarida toblaydi ham... Meni o'tda qoldirganlarga nisbatan shukrli, bag'rikeng va mushohadakor bo'lishim lozimligini har lahzada o'zimga ta'kidlayman.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI :

1. Ona tili – 6 – sinf darsligi. Tuzuvchilar : Iroda Azimova , Klara Mavlonova Sad'ullo Quronov ,Sholir Tursun, Nilufar Hakimova, Mansur Siddiqov (Toshkent – 2022)
2. BAXTIROR.UZ
3. Shaxsiy fikr- mulohazalar ,tajribalar asosida

